

Lausunto lukiolaista ja ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetusta laista

33/03.00/2018

SOVV 28.02.2018 § 10

Lisätiedot:

sivistystoimenjohtaja Heidi Backman, puh. 050 566 8800
opetuspäällikkö Sari Aarniokoski, puh. 050 382 6265
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Hallitus päätti 25. huhtikuuta 2017 käynnistää lukiokoulutuksen uudistuksen. Uudistuksen tavoitteena on lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi halutaan nyt panostaa entistä enemmän yksilöllisiin ja joustaviin opintopolkuihin, niiden vaatimaan ohjaukseen ja tukeen, oppiainerajat ylittäviin opintoihin ja korkeakouluysteistyöhön.

Lakiehdotuksessa säädetään äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnoista, matemaattis-luonnontieteellisistä sekä humanistis-yhteiskunnallisista opinnoista, uskonnon ja elämäntutkimuksen opinnoista, taito- ja taideaineiden opinnoista sekä opinto-ohjauksesta. Terveystieto sisältyisi ehdotuksen mukaan vastaisuudessa humanistis-yhteiskunnallisiin opintoihin. Nykyisiin oppiaineisiin tai niiden välisiin suhteisiin ei ehdoteta muutoksia. Ne oppiaineet, jotka tällä hetkellä ovat pakollisia, tulevat olemaan pakollisia myös jatkossa. Lakiesityksen tavoitteena on taata edelleen lukiokoulutuksen antama laaja yleissivistävä koulutus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi 24. tammikuuta 2018 lausuntoa luonnoksesta lukiolaiksi ja luonnoksesta laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta viimeistään 7. maaliskuuta 2018. Sen vuoksi luonnoksen analysointiin valiokunnan käsittelyn edellä on ollut rajallisesti aikaa. Hallintosäännön 20 §:n mukaan valiokunnan toimivaltaan kuuluu lausuntojen antaminen valiokunnan tehtäväalueeseen kuuluvissa asioissa. Ruotsinkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta on käsitellyt lausunnon kokouksessaan 6.2.2018.

Hallituksen esityksen mukaan lait tulisivat voimaan 1. elokuuta 2019. Käytännössä uudistukset näkyisivät lukioiden arjessa elokuun 2021 alusta, kun uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön. Uusia opetussuunnitelman perusteita valmistellaan laaja-alaisessa yhteistyössä sidosryhmien kanssa vuosien 2019–2020 aikana. Nykyistä säädöstä tuntijaosta sovelletaan, kunnes uudet opetussuunnitelmat tulevat käyttöön.

Hallituksen esitys:

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/2fc0e238-627e-4906-9b02-2f0bfcfc1810/a14c85f3-2ea0-43cf-8e7f-0a0981d52ea1/ESITYS_20180124104815.PDF

Lakiluonnokset:

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/2fc0e238-627e-4906-9b02-2f0bfcfc1810/a14c85f3-2ea0-43cf-8e7f-0a0981d52ea1/ESITYS_20180124104815.PDF

Yksitoista keskeisintä muutosta uudistuvassa lukiossa:

<http://minedu.fi/documents/1410845/5394394/11+keskeista+muutosta+uudistuvassa+lukiossa.pdf/18492c56-a09e-4ec1-82c8-f69aa471c8b3>

Lausunto

Lukiokoulutuksen laaja yleissivistävyys turvataan edelleen lakiluonnoksessa, mikä on tärkeää. Lakiesitys korostaa myös laaja-alaisen osaamisen edistämistä. Lukio-opetusta kehitetään linjassa perusopetuksen vuonna 2016 toteutetun opetussuunnitelmauudistuksen kanssa niin, että on mahdollista luoda oppiainerajat ylittäviä kokonaisuuksia pitäen kuitenkin lähtökohtana vankkaa eri aineiden osaamista. On tärkeää, että yleissivistystä kehitetään tähdäten syventyvään osaamiseen ja syventyviin taitoihin ottaen samalla huomioon kyvyn käsitellä kokonaisuuksia. Nämä muutokset edistävät opiskelijoiden motivaatiota ja luovat yhtenäisemmän opintopolun perusopetuksesta lukio-opintoihin. Myös arvioinnilla pyritään lakiehdotuksen mukaan kannustamaan opiskelua. Opiskelijoiden työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä on arvioitava monipuolisesti ja pitäen lähtökohtana opintojakson tavoitteita. Opiskelijoiden tulee saada palautetta osaamisensa kehityksestä, ja heille on annettava mahdollisuus itsearviointiin. Lisäksi opiskelijoille tehdään henkilökohtainen opintosuunnitelma, joka tukee opiskelijaa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisessa. Kaikki tämä on myönteistä.

Ehdotuksen mukaan lukiossa siirrytään käyttämään opintopisteitä siten, että kaksi opintopistettä vastaa nykyistä kurssia. Opintopisteistä voidaan ehdotuksen mukaan aikaisempaa monipuolisemmin luoda eri oppiaineita sisältäviä opintokokonaisuuksia. Tämä kannustaa etsimään lukiokohtaisia ratkaisuja ja rakentamaan opetusta enenevässä määrin eri teemojen ja ilmiöiden ympärille. Samalla saadaan mahdollisuus rytmittää opinnot uudella tavalla. Lakiesitys vahvistaa opiskelijan oikeutta saada aikaisemmin hankkimansa osaaminen tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Siirtyminen korkeakoulujen opintopistejärjestelmään helpottaa korkeakouluopintojen hyväksilukua lukioaikana ja kannustaa niiden suorittamiseen.

Ylioppilastutkinto on kehittynyt hyvään suuntaan viime opetussuunnitelmauudistuksen mukaisesti, mikä on välttämätöntä, mutta käytännössä kehitys on hieman laahannut jäljessä. On tärkeää, että ylioppilastutkintoa voidaan kehittää mahdollisimman nopealla aikataululla lukiolain ja lukion opetussuunnitelman muutosten mukaisesti. Eniten levottomuutta lukioissa aiheuttavat muutokset korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Opiskelijavalinnat tulevat jo hyväksytyjen lakimuutosten mukaan perustumaan ylioppilastodistukseen, mikä lisää opiskelijoiden paineita lukiossa ja tekee opiskelijoiden omat valinnat aikaisempaa kohtalokkaammiksi jatko-opintojen kannalta. Tämä on valitettavasti lukiolakiehdotuksen hyvien pyrkimysten vastaista. Jo nyt on nähty vuoden 2015 kouluterveystutkimuksesta, että stressi on lisääntynyt merkittävästi lukio-opiskelijoiden – erityisesti tyttöjen – keskuu-

dessa.

Lakiehdotuksen pyrkimys turvata lukiolaisten ohjauksen ja erityisopetuksen saanti on kannatettava, mutta on tärkeää, että lukioiden resursointi mahdollistaa nämä uudet vastuualueet. Lukion suorittaneilla, jotka eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa, olisi lakiehdotuksen mukaan oikeus saada opinto-ohjausta ja urasuunnittelua lukion oppimäärän suorittamista seuraavan vuoden aikana. Tämä vastaa nuoriso- ja yhteiskuntatakuun tavoitteita mutta merkitsee samalla merkittävää lisäystä opinto-ohjaajien työmäärään, koska huomattava osuus ylioppilasta ei saa jatko-opiskelupaikkaa heti lukion jälkeen.

Lakiehdotuksessa sanotaan, että osa lukio-opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Opiskelijalla tulee myös olla mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. Kauniaisten lukiot työskentelevät jo suuressa määrin lakiehdotuksen mukaisesti, ja säännökset vastaavat tulevaisuuden osaamistarpeita. Näiden vaatimusten tullessa lakisääteiksi tullaan kuitenkin edellyttämään systemaattisten yhteistyörakenteiden luomista esim. seudullisissa lukioverkostoissa. Ongelmallista on, että vastuu yhteistyöstä säädetään lukioiden eikä korkeakoulujen kannettavaksi, mikä voi johtaa epätasa-arvoon eri seutujen ja lukioiden välillä. On tärkeää, että myös korkeakoulut varaavat resursseja yhteistyötä varten.

Lakiehdotuksen mukaan ylioppilastutkinnossa saisi uusia hyväksytyin kokeen rajoituksitta. Opiskelijoiden näkökulmasta uudistus on hyvä, mutta se voi heikentää lukioiden mahdollisuuksia ennakoida sähköisten ylioppilaskirjoitusten järjestelyjä tarvitsevien kirjoittajien lukumääriä.

Kokonaisuutena lakiluonnoksissa esitetyt muutokset voidaan hyväksyä. Ne vastaavat tulevaisuuden tarpeita sekä Kauniaisten lukioiden työtapoja ja visiota. Lakiehdotusten menestyksekkäs täytäntöönpano edellyttää kuitenkin, ettei lukio-opintojen rahoitukseen tehdä leikkauksia tulevina vuosina.

Sivistystoimenjohtaja:

Valiokunta antaa alla esitetyt linjaukset lukiolakia ja ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettua lakia koskevaan lausuntoon sekä valtuuttaa sivistystoimenjohtajan muotoilemaan lopullisen lausunnon suomenkielisen ja ruotsinkielisen valiokunnan linjausten mukaisesti.

Lukiokoulutuksen laaja yleissivistävyys turvataan edelleen lakiluonnoksessa, mikä on tärkeää. Lakiesitys korostaa myös laaja-alaisen osaamisen edistämistä. Lukio-opetusta kehitetään linjassa perusopetuksen vuonna 2016 toteutetun opetussuunnitelmauudistuksen kanssa niin, että on mahdollista luoda oppiainerajat ylittäviä kokonaisuuksia pitäen kuitenkin lähtökohtana vankkaa eri aineiden osaamista. On tärkeää, että yleissivistystä kehitetään tähdäten syventyvään osaamiseen ja syventyviin taitoihin ottaen samalla huomioon kyvyn käsitellä kokonaisuuksia. Nämä muutokset edistävät opiskelijoiden motivaatiota ja luovat yhtenäisemmän opintopolun perusopetuksesta lukio-opintoihin. Myös arvioinnilla pyritään lakiehdotuksen mukaan kannustamaan opiskelua. Opiskelijoiden työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittämistä on arvioitava monipuolisesti ja pitäen lähtökohtana opintojakson tavoitteita. Opiskelijoiden tulee saada palautetta osaami-

sensa kehityksestä, ja heille on annettava mahdollisuus itsearviointiin. Lisäksi opiskelijoille tehdään henkilökohtainen opintosuunnitelma, joka tukee opiskelijaa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisessa. Kaikki tämä on myönteistä.

Ehdotuksen mukaan lukiossa siirrytään käyttämään opintopisteitä siten, että kaksi opintopistettä vastaa nykyistä kurssia. Opintopisteistä voidaan ehdotuksen mukaan aikaisempaa monipuolisemmin luoda eri oppiaineita sisältäviä opintokokonaisuuksia. Tämä kannustaa etsimään lukiokohtaisia ratkaisuja ja rakentamaan opetusta enenevässä määrin eri teemojen ja ilmiöiden ympärille. Samalla saadaan mahdollisuus rytmittää opinnot uudella tavalla. Lakiesitys vahvistaa opiskelijan oikeutta saada aikaisemmin hankkimansa osaaminen tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Siirtyminen korkeakoulujen opintopistejärjestelmään helpottaa korkeakouluopintojen hyväksilukua lukioaikana ja kannustaa niiden suorittamiseen.

Ylioppilastutkinto on kehittynyt hyvään suuntaan viime opetussuunnitelmauudistuksen mukaisesti, mikä on välttämätöntä, mutta käytännössä kehitys on hieman laahannut jäljessä. On tärkeää, että ylioppilastutkintoa voidaan kehittää mahdollisimman nopealla aikataululla lukiolain ja lukion opetussuunnitelman muutosten mukaisesti. Eniten levottomuutta lukiossa aiheuttavat muutokset korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Opiskelijavalinnat tulevat jo hyväksytyjen lakimuutosten mukaan perustumaan ylioppilastodistukseen, mikä lisää opiskelijoiden paineita lukiossa ja tekee opiskelijoiden omat valinnat aikaisempaa kohtalokkaammiksi jatko-opintojen kannalta. Tämä on valitettavasti lukiolakiehdotuksen hyvien pyrkimysten vastaista. Jo nyt on nähty vuoden 2015 kouluterveystudkimuksesta, että stressi on lisääntynyt merkittävästi lukio-opiskelijoiden – erityisesti tyttöjen – keskuudessa.

Lakiehdotuksen pyrkimys turvata lukiolaisten ohjauksen ja erityisopetuksen saanti on kannatettava, mutta on tärkeää, että lukioiden resursointi mahdollistaa nämä uudet vastualueet. Lukion suorittaneilla, jotka eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa, olisi lakiehdotuksen mukaan oikeus saada opinto-ohjausta ja urasuunnittelua lukion oppimäärän suorittamista seuraavan vuoden aikana. Tämä vastaa nuoriso- ja yhteiskuntatakuun tavoitteita mutta merkitsee samalla merkittävää lisäystä opinto-ohjaajien työmäärään, koska huomattava osuus ylioppilaista ei saa jatko-opiskelupaikkaa heti lukion jälkeen.

Lakiehdotuksessa sanotaan, että osa lukio-opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Opiskelijalla tulee myös olla mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. Kauniaisten lukiot työskentelevät jo suuressa määrin lakiehdotuksen mukaisesti, ja säännökset vastaavat tulevaisuuden osaamistarpeita. Näiden vaatimusten tullessa lakisääteiksi tullaan kuitenkin edellyttämään systemaattisten yhteistyörakenteiden luomista esim. seudullisissa lukioverkostoissa. Ongelmallista on, että vastuu yhteistyöstä säädetään lukioiden eikä korkeakoulujen kannettavaksi, mikä voi johtaa epätasa-arvoon eri seutujen ja lukioiden välillä. On tärkeää, että myös korkeakoulut varaavat resursseja yhteistyötä varten.

Lakiehdotuksen mukaan ylioppilastutkinnossa saisi uusia hyväksytyin ko-

keen rajoituksitta. Opiskelijoiden näkökulmasta uudistus on hyvä, mutta se voi heikentää lukioiden mahdollisuuksia ennakoida sähköisten ylioppilaskirjoitusten järjestelyjä tarvitsevien kirjoittajien lukumääriä.

Kokonaisuutena lakiluonnoksissa esitetyt muutokset voidaan hyväksyä. Ne vastaavat tulevaisuuden tarpeita sekä Kauniaisten lukioiden työtapoja ja viisiota. Lakiehdotusten menestyksekkäs täytäntöönpano edellyttää kuitenkin, ettei lukio-opintojen rahoitukseen tehdä leikkauksia tulevina vuosina.

.....

Valiokunta kävi keskustelua lausunnosta. Yhteiskunnan rooli nähtiin tärkeänä myös jo lukion suorittaneiden nuorten valmistumisen jälkeisen vuoden ohjauspalvelujen tarjoajana, esimerkkeinä ohjaamotoiminta ja etsivä nuoristyö.

Jäsen Laitinen ehdotti jäsen Laurin kannattamana, että sivistystoimenjohtaja valtuutetaan päätösehdotuksen mukaisesti muotoilemaan lopullinen lausunto suomenkielisen ja ruotsinkielisen valiokunnan linjausten mukaisesti kuitenkin siten, että lopullinen lausunto käytetään molempien valiokuntien puheenjohtajien kautta ennen lausunnon luovuttamista eteenpäin.

Päätös:

Valiokunta valtuuttaa yksimielisesti sivistystoimenjohtajan päätösehdotuksen mukaisesti muotoilemaan lopullisen lausunnon suomenkielisen ja ruotsinkielisen valiokunnan linjausten mukaisesti kuitenkin siten, että lopullinen lausunto käytetään molempien valiokuntien puheenjohtajien kautta ennen lausunnon luovuttamista eteenpäin.